

Ritmikai képeségfejlesztés

Kismartony Katalin

A képességfejlesztés helye a tanítás folyamatában

Képzetkialakítás (közvetlen előkészítés)

(az új ritmust tartalmazó dalok éneklése, ritmuselvonás is)

Új ismeret átadása

(tudatosítás, ismeretátadás)

Képességfejlesztés, gyakorlás

(egyre nehezedő fokozatokban:
felismerés, lejegyzés, reprodukció
automatizmus kialakítása =
készség)

A nyújtott ritmus tanítása (újabb példa egy ritmikai ismeret átadására):

Dalcsokor:

Szép szakmári lányok (C = lá,)

A juhásznak jól van dolga (Esz = dó)

Kolozsváros olyan város (Esz = dó)

Kiemelés:

Ko- lozs vá- ros olyan vá- ros

A már ismert ritmusok megfigyeltetése és jelölése

A tanító a „tá” (negyed) mérőt jelöli a táblán,
miközben a gyerekek énekelnek és
mérőznek két csoportban, cserével
(másodszor ellenőrzés)

Ko- lozs vá- ros olyan vá- ros

X X X X X X X X X

Hangsúlykeresés ütembeosztás miatt:

Kettes (2/4-es) ütem megéreztetése és jelölése

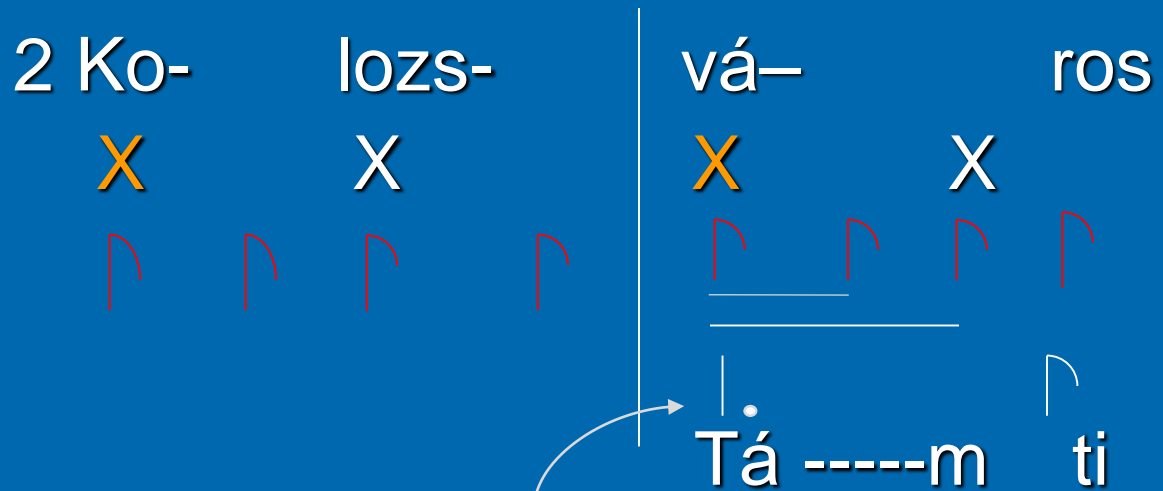
Ko- lozs vá- ros olyan vá- ros
X X X X X X X X X X

2/4 Ko- lozs | vá- ros | olyan vá- ros
X X | X X X | X X | X X

Az ismert ritmusok jelölése és az új ritmus megfigyeltetése

2/4	Ko-	lozs	vá-	ros	olyan	vá-	ros	
X	X	X	X	X	X	X	X	X

Pontos hosszúság mérése nyolcad (ti – ti) mérővel

NEVE, JELE: NYÚJTOTT ritmus

A megismert ritmus új jelölésével kiegészített kotta (megszólaltatás)

2/4 Kölsz város olyan város

X X X X X X X X

Az egész dal éneklése – szöveggel, minden versszakkal dalcsoportban is (eredeti élmény!)

Lehet tánc lépésekkel vagy feldolgozást is meghallgatva fokozni a dal egészének élményét

Nyolcadmérőhöz viszonyítva tanítottuk a zászlós nyolcadot és szünetét

És tanítjuk még 3. osztályban a szinkópát és 4. osztályban az éles ritmust

A megfigyelés, pontos időtartam kimérése után ismét negyed mérőt kell használni a tanítás további szakaszában.

Amikor a dalt jól tudják, nem kell mérőzni (csak pontatlanság javításakor).

Kéességfejlesztés

RÖVIDÍTÉSEK:

H (hang, hangzás pl. tapssal, kopogással
hangzó ritmus)

N (név, ritmus gyakorló neve: pl. tá, titi,
később negyed, nyolcad...)

J (jel, jelölés)

felismertetés, lejegyzés, reprodukció

Felismertetés (H – N) előkészítése:

H-H utánzás, visszhang v. „papagáj”, „ping-pong” vagy staféta, bújtatás, csendjáték, hangszín- vagy hangzócserevel

(Kodály – Ádám: Énekeskönyv)

PI.

Szili kút, szanyi kút	dűdűdű, dűdűdű	taps	csend:
-----------------------	----------------	------	--------

N-N (H-H-val azonos játékok, feladatok ritmusnévvel)

Felismertetés

H-N = felismertetés kezdetben jól ismert dal
kezdőmotívuma,
majd ismeretlen ritmusmotívum

mozzanatsor/algorithmus:

- 1) szöveges ének
 dúdolás
 dúdolás+taps
- 2) csak taps
- 3) taps+ritmusnév
- 4) ritmusnév

gyorsabb, fejlettebb szint – kihagyások!

Példák:

H-N nevek ritmusa, dalok utóritmizálása emlékezetből is,
„tolmácsolás”

Lejegyzés

Lejegyzés előkészítése

J-J másolás, betűjelről öt vonalra, kotta alá szolmizáció

N-J a) utóritmizálás, b) tollbamondás

H-N-J = lejegyzés

kezdetben jól ismert dal kezdőmotívuma,
majd ismeretlen ritmusmotívum

az előző **mozzanatsor** kiegészül a lejegyzéssel

(ritmusírás a pálcikával, kirakás is, közös táblai ritmusírás
is – cél az önálló ritmusírás)

az ellenőrzés, visszaolvasás J-N-H = reprodukció
előkészítése is

Reprodukció

J-N-H = reprodukció

mozzanatsora H-N-J visszája, azaz

- 1) olvasás ritmusnévvel
- 2) ritmusnév + taps
- 3) csak taps

pl. ritmuskártyákról (dalkezdő motívumok, dalzáró motívumok, majd közbülső motívumok)

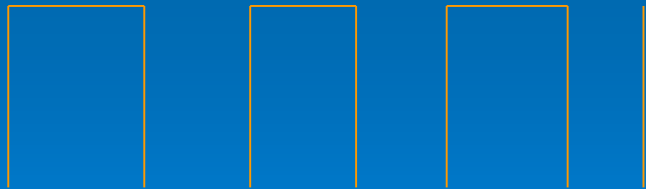
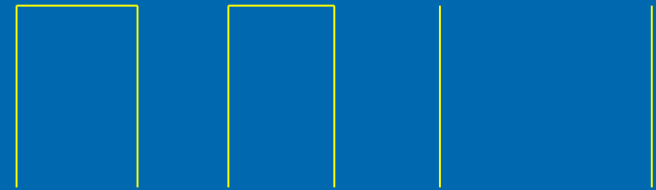
tanító a táblán mindig a mérőt mutassa

Hunyó játék: osztály táblai ritmust tapsol, letörlés (memorizálás), első bejövő visszatapsolja, második megnevezi, harmadik leírja, ellenőrzés = osztály tábláról tapsol

Ritmuslabda

Négy emberből ritmus (mérő helyett zenére)

Összetett példák a reprodukcióból kiindulva

Zenehallgatás

Bartók Béla: Medvetánc (1931)

a) Tíz könnyű zongoradarab

b) Magyar képek (zenekar)

József Attila: Medvetánc (1932)

További ötletek és tanácsok:

Memória fejlesztése pl. ritmuskígyó, ritmusdominó, táblai ritmussor fokozatos letörlése közben folyamatos tapsolása, „refrénes” játék

Belső hallás fejlesztése pl. „rádiós játék”, ritmus bújtatás jelre

Tanácsok:

ritmusírásnál ügyelni kell a helyi értékre (kifejezőbb, könnyebben megszólaltatható, átlátható)

ötvonalas rendszerben a „pálcika-ritmust” a 2. és 4. vonal közé írjuk, az ütemvonalat az 1. és 5. közé (arányos, olvasható, a kottaírásnál is segítség a jó méret)

kétszólamú ritmus (felelgetős, osztinató, quodlibet, ellenritmus, más ritmus a kíséretben, kánon) – kétféle hangszín

Irodalom

Réti Anna – Döbrössy János (szerk.): Az ének-zene tantárgy-pedagógiája, Eötvös Kiadó, Budapest, 2012.

Bánki Vera - Kismartony Katalin:

Zene – játék 1., 2. tankönyvek és útmutatóik, Kecskemét és Budapest, 1999–2004.

Oroszné Tornyai Lilla:

Énektanítói alapismeretek, Tanítóképző Főiskola, Kecskemét, 1999.

Csillagné dr. Gál Judit – Kerecsényi László:

Ének-zene tanítás az alsó tagozatban, Tankönyvkiadó, Budapest, 1990.

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!

